

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
BAŞKANLIĞI
1.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2024/1795
Toplantı Tarihi/Sayısı : 11.02.2025/50
Karar Numarası : 2025/47
Başvuran : İ.T.
Başvuran Vekili : -
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü
Muhatap Adres : -

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın, bulunduğu ceza infaz kurumunda kendisine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alanlara yönelik infaz rejiminin uygulandığı, mevzuata aykırı olarak tek kişilik odada tutulduğu, farklı bir odaya götürülürken kötü muamele yasağını ihlal eden davranışlara maruz kaldığı, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerden yararlandırılmadığı, günde 1 saat havalandırmaya çıkarıldığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Halihazırda barındırıldığı Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna geldiği ilk gün *gözlem* adı altında kendi suç grubundan kimsenin olmadığı bir koridorda tekli odada yaklaşık 2.5 ay boyunca tutulduğunu, bunun hukuka aykırı olduğunu,

b. Müebbet hapis cezası alan bir mahpus olduğu halde ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alan mahpuslara yönelik uygulamaların kendisine de uygulandığını,

c. Söz konusu uygulamalar nedeniyle günde 1 saat havalandırmaya çıkarıldığını, sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerden faydalandırılmadığını,

ç. Maruz kaldığı ihlallere ilişkin Ceza İnfaz Kurumu Savcısına ve Kırşehir Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduğunu, ancak buna ilişkin sunduğu dilekçelere cevap verilmediğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Ceza İnfaz Kurumunun 29/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanun'un "*Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları*" başlıklı 9. maddesi kapsamında oluşturulmuş, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi mahpusların bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları bir tesis olduğu,

b. Başvuranın suç grubunun 5275 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin ikinci fıkrasında yer alan suçlardan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

olduğu, söz konusu hükme göre ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alanlar ile süresine bakılmaksızın, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde bulunanların yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumlarında barındırılacağı belirtildiği, bu nedenle başvuranın yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda barındırıldığı,

c. Başvuranın örgütlü suç grubu içerisinde olması nedeniyle Kurum güvenliği ve asayişini sağlamak adına Kuruma ilk kabulünde kendi suç grubunun olmadığı bir koridorda 60 günlük bir gözleme tabi tutulduğu,

ç. Gözlem süresinin sonlanması neticesinde yine Kurum güvenliği ve asayışı göz önünde tutularak başvuranın odasının değiştirildiği,

d. 5275 sayılı Kanun'un "*Tutukluların barındırılması*" başlıklı 113'üncü maddesinin birinci fıkrası kapsamında mahpusların farklı odalarda barındırıldığı,

e. Daha önceden başvurana odasının değiştirileceğinin bilgisi verildiği, ancak başvuranın oda değişimi sırasında direnç gösterdiği, terör örgütünü destekleyici protestoda bulunduğu, Kurum personelini tehdit ettiği ve "*beni zorla alın, ben gelmiyorum*" ifadesini kullandığı, bu nedenlerle Kurum personelinin başvuranın kollarına girerek diğer odaya götürdüğü, oda değişimi sırasında herhangi bir şekilde aşırı güç kullanımının söz konusu olmadığı, bu bağlamda başvuranın kötü muameleye maruz kaldığı iddiasının da gerçeği yansıtmadığı,

f. 5275 sayılı Kanun'un "*Beden eğitimi*" başlıklı 87'nci maddesi kapsamında en az 1 saat havalandırma süresinin verileceğinin belirtildiği, bu kapsamda başvurana 1 saatlik havalandırma süresinin tanındığı, Kurumun fiziki yapısı, şartları ve personelin yetersizliği nedeniyle daha fazla havalandırma süresinin şimdilik verilemediği,

4. Muhatap Kurumun yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Ceza İnfaz Kurumu İdaresinin gözlem süresi adı altında kendisini farklı suç gruplarının bulunduğu koridorda 8/3/2024 tarihinden 14/5/2024 tarihine kadar tek kişilik odada tuttuğunu,

b. Havalandırmaya, açık ve kapalı spor salonuma tek başına çıkarıldığı,

c. Protestoda bulunduğunu kabul ettiğini, ancak bunun ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini,

ç. Sosyal ve kültürel faaliyetlerin eksik olduğunu, atölye faaliyetinin bulunmadığı, yalnızca sportif faaliyetlerin var olduğunu iddia etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir: "*Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)*"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncü maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin Kuruma bizzat başvuru yapabileceği hükme bağlanmıştır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Karar*

türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir: "(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

9. Mezkûr Yönetmelik'in "Gerekçeli kabul edilmezlik kararı" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir: "(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

10. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

Başvuranın kendisine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası alanlara uygulanan infaz rejiminin uygulandığı ve tek kişilik odada barındırıldığı, günlük 1 saat havalandırmaya çıkarıldığı iddialarına ilişkin olarak;

12. 5275 sayılı Kanun'un "Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları" başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Yüksek güvenlikli kapalı ceza infaz kurumları, iç ve dış güvenlik görevlilerine sahip, firara karşı teknik, mekanik, elektronik ve fizikî engellerle donatılmış, oda ve koridor kapıları sürekli kapalı tutulan, ancak mevzuatın belirttiği hâllerde aynı oda dışındaki hükümlüler arasında ve dış çevre ile temasların geçerli olduğu sıkı güvenlik rejimine tâbi hükümlülerin bir veya üç kişilik odalarda barındırıldıkları tesislerdir. Bu kurumlarda bireysel veya grup hâlinde iyileştirme yöntemleri uygulanır.

(2) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasına mahkûm olanlar ile süresine bakılmaksızın, suç işlemek amacıyla örgüt kurmak, yönetmek veya bu örgütün faaliyeti çerçevesinde, Türk Ceza Kanununda yer alan;

a) İnsanlığa karşı suçlardan (madde 77, 78),

b) Kasten öldürme suçlarından (madde 81, 82),

c) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçundan (madde 188),

d) Devletin güvenliğine karşı suçlardan (madde 302, 303, 304, 307, 308),

e) Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlardan (madde 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315), mahkûm olanların cezaları, bu kurumlarda infaz edilir ..."

13. 5275 sayılı Kanun'un "*Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması*" başlıklı 23'üncü maddesinin ilgili bölümü şöyledir: "(1) Hükümlülerin gözlem ve sınıflandırılması aşağıdaki esaslara göre yapılır: (...) d) Hükümlülerin gözlemleri, gözlem kurulunca kuruma kabul tarihinden başlayarak tek kişilik odalarda yapılır. Ancak kurumun tek kişilik odası bulunmaması veya kısıtlı sayıda olması durumunda tahsis edilmiş özel bölümlerinde de yapılabilir. e) Ağırlaştırılmış müebbet hapis ve müebbet hapis cezalarına veya iki yıldan fazla süreli hapis cezasına mahkûm olanlar, haklarında uygulanacak rejimi ve gönderilmeleri gereken infaz kurumunu ve bu maksatla kişisel ve sosyal özelliklerini belirlemek için Kanunda gösterilen esaslar uyarınca gözleme tâbi tutulurlar. Gözlem süresi altmış günü geçemez. (...)"

14. 29/3/2020 tarihli ve 31083 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Yönetmelik'in "*İdare ve gözlem kurulunun görev ve yetkileri*" başlıklı 28'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) İdare ve gözlem kurulu aşağıda sayılan işleri yapmakla görevli ve yetkilidir:

(...) b) Hükümlülerin kurumlara kabullerinden sonra kalacakları odaları belirlemek.

(...) ç) Hükümlülerin kalmakta oldukları odaları değiştirmek. (...)"

15. 5275 sayılı Kanun'un "*Beden eğitimi*" başlıklı 87'nci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir: "*Açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az 1 saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir ...*"

16. Ceza infaz kurumlarında özgürlüğünden mahrum bırakılan kişilerin, tutuldukları alanların devletin kontrolü altındaki özel alanlar olması, devletin hem bu kurumda bulunanların güvenliklerinin korunması hem de düzen ve disiplini tesis etme yükümlülüğünün bulunmasının sonucu olarak bu kişilerin sosyal ilişkilerinin ve dış dünya ile iletişimlerinin sınırlandırılması kaçınılmaz olacaktır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre, suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi cezaevinde güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip oldukları haklar sınırlandırılmaktadır (AİHM, Silver ve Diğerleri/Birleşik Krallık, B. No: 5947/72, 6205/73, 7052/75, 7061/75, 7107/75, 7113/75, 7136/75, 25/3/1983).

17. Başvuranın tek kişilik odaya konulmasının objektif ve makul sebeplere dayalı olup olmadığının tespiti yapılmalıdır. Örgütsel faaliyetlerin engellenmesi, terör örgütünün mahpusları yönlendirmesinin ve emir ve talimat vermesinin önüne geçilmesi, mahpusların güvenliğinin sağlanması gibi gerekçeler tek kişilik odada tutulmak için makul, objektif ve ölçülü sayılmalıdır (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Mustafa Babayiğit*, B. No: 2018/24924, 20/7/2023, para. 44-47).

18. Muhatap kurumca gönderilen belgelerin incelenmesinden; Kurumda 350 tek kişilik, 45 adet 3 kişilik olmak üzere 485 hükümlü/tutuklu barındırma kapasitesi bulunduğu, Malatya 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nin (17/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu [CMK] 250'inci madde ile görevli) 10/7/2008 tarihli kararı ile "*Devletin Egemenliği Altında Bulunan Topraklardan Bir Kısmını Devlet İdaresinden Ayırma*" suçundan müebbet hapis cezası alan başvuranın muhatap Kuruma 8/3/2024 tarihinde naklen geldiği, İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 11/3/2024 tarihli kararıyla ... No.lu odaya yerleştirildiği, daha sonra ise İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 14/5/2024 tarihli kararı ile ... No.lu odaya yerleştirildiği, bilahare İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığının 26/8/2024 tarihli kararıyla farklı bir odaya yerleştirildiği, yapılan planlama gereğince başvuranın saat 15.00-16.00 saatleri arasında aynı suç grubundan 5 mahpus ile havalandırmaya

çıkarıldığı anlaşılmıştır.

19. Yukarıda yer verilen mevzuat ve içtihatlar ile muhatap Kurumca gönderilen belgeler çerçevesinde; başvuranın mahkum olduğu suç grubu dikkate alınarak ve İdare ve Gözlem Kurulu kararları çerçevesinde cezasının infaz edildiği, şikayete konu uygulamalarda mevzuata aykırı bir durum bulunmadığı, dolayısıyla mezkûr iddialar bakımından hak ihlalinin söz konusu olmadığı değerlendirilmiştir.

Başvuranın farklı bir odaya götürülürken kötü muamele yasağını ihlal eden davranışlara maruz kaldığı iddiasına ilişkin olarak;

20. Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 7'nci maddesi şöyledir: "*Hiç kimse işkenceye ya da zalimane, insanlık dışı ya da küçük düşürücü muamele ya da cezalandırmaya maruz bırakılamaz ...*"

21. Aynı Sözleşme'nin 10'uncu maddesinin birinci fıkrası şöyledir: "*Özgürlüğünden yoksun bırakılan herkese insanca ve kişinin doğuştan sahip olduğu onura saygı gösterilerek davranılır.*"

22. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "*İşkence yasağı*" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir: "*Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muamelelere tabi tutulamaz.*"

23. AİHM, kötü muamele konusundaki iddiaların uygun delillerle desteklenmesi gerektiğine işaret eder (AİHM, *Klaas/Almanya*, B. No: 15473/89, 22/9/1993, para. 30). "*İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için her türlü şüpheden uzak, makul kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir.*" (AİHM, *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, para. 161; AİHM, *Labita/İtalya*, B. No: 26772/95, 6/4/2020 para. 121.) AİHM'e göre kanıtlar toplanırken tarafların takındıkları tutumlar dikkate alınmalıdır (AİHM, *Tanlı/Türkiye*, B. No: 26129/95, 10/4/2001, para. 109.) ve deliller yeterince sağlam, açık, birbiriyle uyumlu çıkarımların; aksi ispat edilemez maddi karinelerin bir arada var olmasıyla elde edilebilir (AİHM, *Subaşı ve Çoban/Türkiye*, B. No: 20129/07, 9/7/2013, para. 33).

24. AYM'ye göre kötü muameleye maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delil sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir (AYM, *Beyza Metin*, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, para. 45). Benzer bir kararında AYM, "*Kötü muamele konusundaki iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. İddia edilen olayların gerçekliğini tespit etmek için, her türlü şüpheden uzak, makul kanıtların varlığı gerekir. Bu nitelikteki bir kanıt, yeterince ciddi, açık ve tutarlı emarelerden ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karinelerden de oluşabilir. Bu bağlamda kanıtlar toplanırken tarafların takındıkları tutumlar dikkate alınmalıdır. Ancak bu uygun koşulların tespiti halinde bir kötü muamelenin varlığından bahsedilebilir.*" şeklinde bir yaklaşım sergilemiştir (AYM, *Cezmi Demir ve Diğerleri*, B. No: 2013/293, 17/7/2014, para. 95).

25. Başvuranın dilekçesi ile muhatap kurumca gönderilen belgelerin incelenmesinden; başvuranın Kurum İdare Gözlem Kurulunun 26/8/2024 tarihli kararı gereğince ... Blok ...'üncü katta bulunan odadan alınarak aynı blokta ve aynı katta farklı bir odaya yerleştirildiği, başvuran tarafından oda değişikliğine karşı çıktığı ve protesto edildiği, örgütsel içerikli sloganlar atıldığı, oda değişikliğine ilişkin video çözüm tutanağında değişiklik esnasında başvurana kötü muamelede bulunulduğuna dair kaydın bulunmadığı, başvuranın kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin iddiasını destekleyecek nitelikte somut bir delilin bulunmadığı anlaşıldığından söz konusu iddianın kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

Başvuranın sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerden yararlandırılmadığı iddiasına ilişkin olarak;

26. 5275 sayılı Kanun'un "*Beden eğitimi*" başlıklı 87'nci maddesi şöyledir: "(1) Hükümlünün toplumsal, ruhsal ve bedensel gelişmelerini sağlamak amacıyla fizik ve ruhsal sağlık durumlarının elverdiği ölçüde spor, beden eğitimi ve eğlendirici etkinliklere katılmasına müsaade olunur ve olanaklar ölçüsünde yer ve araç sağlanır. (2) Açık havada çalışmayan veya kapalı ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüye, hava koşulları elverdiği ölçüde, günde en az 1 saat açık havada gezinmek olanağı verilir. Bu süre içerisinde bireysel spor da yapılabilir. Kurum dışındaki etkinliklere açık ceza infaz kurumları ile çocuk eğitimevlerinde bulunan hükümlüler katılabilirler."

27. Birleşmiş Milletler Mahpusların Islahı için Asgari Standart Kurallarının (Nelson Mandela Kuralları) "*Egzersiz ve Spor*" başlıklı 23. Kuralı şöyledir: "1. Dışarıda çalıştırılmayan her mahpusun, hava koşulları müsaade ettiği günde en az 1 saat açık havada uygun bir egzersiz yapmasına imkân verilir. 2. Genç mahpuslara ve fizik durumu itibariyle uygun olan diğer mahpuslara, egzersiz süreleri içinde beden eğitimi ve hobi eğitimi verilir. Bunun için kendilerine yer, tesis ve araç sağlanır."

28. Nelson Mandela Kurallarının "*Eğitim ve eğlence*" başlıklı 105. Kuralı şöyledir: "*Mahpusların ruhsal ve fiziksel sağlıkları için her kurumda eğlendirici ve kültürel faaliyetler düzenlenir.*"

29. Avrupa İşkencenin Önlenmesi Komitesi (AİÖK/CPT), havalandırma hakkına yönelik olarak "*Açık havada egzersiz yapma konusunun üzerinde özellikle durulmalıdır. Mahpusların (tercihen genel bir faaliyet programının bir parçası olarak) her gün açık havada en az 1 saat egzersiz yapabilmesi şartı, temel bir önlem olarak genel kabul görmüştür. CPT, istisnasız bütün mahpuslara (ceza olarak hücre hapsinde olanlar dâhil) her gün açık havada egzersiz yapma imkânı verilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir. Açık havada egzersiz yapılacak yerlerin makul büyüklükte ve mümkün olduğunca kötü hava şartlarında koruma sağlayacak biçimde olması gerektiği barizdir.*" (AİÖK, 2. Genel Rapor (Hapsedilme), Rapor No: 92/3, Strazburg, 1992, s. 2) şeklinde bir standart ortaya koymaktadır.

30. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün 20/12/2016 tarihli ve 45/1 No.lu Genelgesi'nin "*Ortak etkinlikler*" başlıklı Üçüncü Bölümünün birinci fıkrası şöyledir: "*Hükümlü ve tutuklular işledikleri suçlara, kurumdaki davranışlarına, ilgi ve yeteneklerine göre gruplandırılarak, güvenlik bakımından tehlike yaratmadığı ölçüde, kendileri için hazırlanmış iyileştirme programları çerçevesinde eğitim, spor, meslek kazandırma ve çalışma ile diğer sosyal ve kültürel faaliyetlere katılırlar. Bu faaliyetler yüksek güvenli kurullar ile diğer kurumların yüksek güvenli bölümlerinde on kişiyi aşmayacak gruplar hâlinde yürütülür. Programların süresi ve katılacak hükümlü tutuklu sayısı her programın özelliği, güvenlik koşulları ve kurumun olanakları dikkate alınarak idare ve gözlem kurulunca belirlenir. İyileştirme programlarının amaca aykırı sonuçlar verdiği tespit edilen hükümlü ve tutuklular yönünden bu uygulamaya son verilebilir veya gerekli değişiklikler yapılabilir.*"

31. İddiaya ilişkin muhatap Kurum tarafından, ilgili mevzuat hükümleri ve imkanlar çerçevesinde mahpusların sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerden yararlandırıldığı, mahpusların sosyalleşebilmesi için konferansların düzenlendiği ve grup çalışmalarının yapıldığı, spor faaliyetlerinde mahpusların faydalanabilmeleri için masa tenisiyle birlikte spor malzemelerinin temin edildiği, mahpusların talebi halinde spor faaliyetlerine katılım sağlayabildiklerinin beyan edilmiştir. Kurumca gönderilen belgeler incelendiğinde, başvuranın 5/9/2024 tarihinde A1 seviye İngilizce kursuna katılım sağladığı, Kurumda barındırılan mahpusların suç gruplarına uygun olarak 2 haftada 1 defa olmak üzere 60 dakika süreyle açık spor salonu, 8 haftada 1 defa 60 dakika süreyle kapalı spor

salonunda yapılan spor etkinliklerine katılım sağladığı, ayrıca farklı tarihlerde toplam 16 defa sinema gösterimi etkinliğine, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı tören etkinliğine ve 2024 yılı Kütüphane Haftası etkinliğine katılım sağladığı görülmüş olup, muhatap Kurumun başvuranın suç grubunu da esas alarak imkanlar dahilinde gerekli sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerinden yararlandırılmasını sağladığı anlaşıldığından mezkûr iddia bakımından hak ihlali bulunmadığı değerlendirilmiştir.

Başvuranın suç duyurularına ilişkin dilekçelerinin işlemsiz bırakıldığı ve dilekçe hakkının engellendiği yolundaki iddialarına ilişkin olarak;

32. Söz konusu iddiaya ilişkin olarak esas incelemesi yapılmadan önce Kurumun, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezaya Karşı Sözleşme'nin İhtiyari Protokolü (OPCAT) hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması görevi açıklanmalı ve başvuru konusunun bu kapsamda kalıp kalmadığı değerlendirilmelidir.

33. 6701 sayılı Kanun'un genel gerekçesinde ulusal önleme mekanizması görevinin kapsamı; özgürlüklerinden mahrum bırakılan kişilerin alıkonuldukları ceza ve tutukevleri, kamplar, bakım merkezleri gibi yerlerde işkence ve kötü muamele vakalarının yaşanmaması amacıyla bu yerlere yönelik izleme, inceleme, denetleme, değerlendirme ve raporlama faaliyeti şeklinde açıklanmıştır.

34. OPCAT'in 19'uncu maddesi uyarınca ulusal önleme mekanizmaları; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî veya küçültücü muamele veya cezaya karşı korunması amacı ile bu kişilere yönelik tutumu düzenli olarak izlemek, sonucunda hazırlanacak raporlarda özgürlüklerinden yoksun bırakılmış kişilere yönelik muamele ve koşulların iyileştirilmesi ve işkence ve diğer zalimane, gayriinsanî ya da onur kırıcı muamele ya da cezanın önlenmesi için Birleşmiş Milletlerin ilgili normlarını dikkate alarak ilgililere tavsiyelerde bulunmakla yetkilendirilmiştir.

35. Ulusal önleme mekanizmaları işkence ve kötü muamelenin önlenmesine yönelik proaktif çalışmalar yürütmektedir. Ulusal önleme mekanizması kapsamında alıkonulma yerlerine yapılan ziyaretlerin ana amacı, özgürlüğünden mahrum bırakılanlara yönelik muamele ve alıkonulma koşullarının izlenmesini ve raporlanmasını gerektirmektedir.

36. Anayasa'nın "*Hak arama hürriyeti*" başlıklı 36'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" Bu hüküm, AYM tarafından AİHS'in 6'ncı maddesiyle koruma altına alınan adil yargılanma hakkı ile adil yargılanma hakkı kapsamında bulunan mahkemeye erişim ve gerekçeli karar haklarını içerdiği şeklinde yorumlanmaktadır (AYM, Hüseyin Balcılar, B. No: 2019/36647, 11/1/2024, para. 25; AYM, İrfan Güven, B. No: 2019/29240, 12/4/2023, para. 3).

37. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40'inci maddesinin birinci fıkrasına göre; "*Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.*"

38. Anayasa'nın "*Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı*" başlıklı 74'üncü maddesinin ilgili kısmı şöyledir: "*(1) Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir. (2) Kendileriyle ilgili başvuruların sonucu, gecikmeksizin dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.*"

39. AYM'ye göre kişilerin kamu makamlarına seslerini duyurabilme ve bu makamlardan bilgi edinebilme amaçlarına hizmet eden anayasal bir insan hakkı olan dilekçe hakkı, hak arama özgürlüğünün en önemli

araçlarından biridir ve bilgi edinme hakkıyla sıkı sıkıya bağlıdır (AYM, *Hasan Ercan*, B. No: 2015/54, 12/11/2019, para. 41; AYM, *Ahmet Kılıçelli*, B. No: 2017/31069, 30/9/2020, para. 43).

40. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu alanlar dışında genel insan hakları ihlali iddiaları kapsamında Kuruma başvuru inceleme yetkisi verilmemiştir. Dolayısıyla, başvurunun salt alıkonulma yerinden yapılmış olması ulusal önleme mekanizması görevi kapsamında incelenmesi için yeterli bulunmamaktadır.

41. Somut olayda başvuran; ilgili Savcılık makamlarına suç duyurusunda bulunduğunu ancak başvurularının sonuçsuz bırakıldığını ve cevap verilmediğini iddia etmiştir. Muhatap Kırşehir Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunca, başvuranın 8/3/2024 tarihinden itibaren toplamda 81 adet dilekçesinin ilgili kurumlara gönderildiği, buna ilişkin cevapların da başvurana tebliğ edildiği belirtilmiş ve yazı ekinde başvuranın dilekçelerine ilişkin tebliğ/tebellüğ belgelerinin sunulduğu görülmüştür.

42. Söz konusu iddia yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ve içtihatlarla birlikte ele alındığında; iddianın özü itibarıyla adil yargılanma hakkı ile dilekçe ve bilgi edinme hakkı kapsamında kaldığı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, Kurumun ulusal önleme mekanizması görevi kapsamına girmediği değerlendirilen mezkûr iddianın Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi ile mezkûr Yönetmelik'in 67'nci maddesi uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/2/2025 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

e-imzalıdır

Av. Alişan TIRYAKI
Daire Başkanı

e-imzalıdır

Dilek ERTÜRK
Üye

e-imzalıdır

İsmail AYAZ
Üye

e-imzalıdır

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Üye

e-imzalıdır

Av. Zennure BER
Üye

